

VEČERNI LIST

NEODVISEN DNEVNIK

Cena celoletna po pošti K 40.—, za Ljubljano K 36.—
 polletno " " " 20.—, " " " 18.—
 četrtletno " " " 10.—, " " " 9.—
 mesečno " " " 3.50, " " " 3.—
 Redakcija in uprava: Kopitarjeva ulica 6. — Telefon 50.

Inserti: Enostolpna petlirista (59 mm široka in 8 mm visoka ali nje prostor) za enkrat po 50 vin., za dva- in večkrat po 45 vin. — Ob sobotah dvojni tarif. — Poslano: Enostolpna petlirista K 1.—. — Izhaja vsak dan, izveniši nedelje in praznika, ob 3. uri popoldne.

Kardinal Bourne med Jugoslovani.

Kdo pride s kardinalom v Ljubljano.

Posebno poročilo »Večernemu listu«.

Zagreb, 9. marca. Jutri ob 3. popoldne se odpelje iz Zagreba s posebnim vlakom kardinal Bourne z dvema tajnikoma. Spremljali ga bodo: nadškof dr. Bauer

s svojim tajnikom, minister dr. Alaupović, profesor pravoslavne teologije v Beogradu dr. Janjić ter novinarka Miss Kristić.

Pomen kardinalovega prihoda.

Posebno poročilo »Večernemu listu«.

Zagreb, 9. marca. Danes pri slavnostnem obedu, ki so se ga udeležili: kardinal Bourne s tajnikoma, ministra Petričić in Alaupović, ban dr. Paleček, poverjenik dr. Badaj, dr. Mažuranić, rektor univerze dr. Rustini, prorektor Golik, župan dr. Srkulj, vel. župan Babić-Gjalski, poveljnik francoske misije Rogier ter poveljnik angleške misije Temperly, je nadškof

Bauer pozdravil kardinala ter ga prosil, naj se zavzame za našo stvar. »Mi ne bomo odstopili niti koščka svoje zemlje«.

Nato je kardinal odgovoril, da prihaja v imenu svoje (angleške) vlade ter v imenu sv. Očeta v Rim, kjer bo zastopal in zagovarjal naše (jugoslovanske) želje, aspiracije in pravice.

Sprejem v Zagrebu.

LDU Zagreb, 9. marca. Včeraj proti enajstim zvečer je dospel v Zagreb angleški kardinal Bourne. Na kolodvoru so ga pričakovali nadškof dr. Bauer z višjo duhovščino, ban dr. Paleček s člani vlade, župan dr. Srkulj, poveljnik 4. armadnega okrožja general Milič in drugi. Na kolodvoru je bila kljub pozni uri zbrana velika množica občinstva. Danes je kardinal posetil več kulturnih zavodov, cerkva itd. ter je sprejel veliko število deputacij. Opoldne je bil pri nadškofu dr. Bauerju

dine, katerega so se razen kardinala Bourneja udeležili ministra Alaupović in Petričić, vsa generaliteta, višja duhovščina, župan in razna druga gospoda. Kardinal se odpelje jutri ob treh popoldne s posebnim vlakom v Ljubljano, kamor dospel ob 6.13 zvečer. Z njim pridejo nadškof dr. Bauer s spremstvom, minister Alaupović in drugi odlični dostojanstveniki. V torek zvečer ob osmih se odpelje kardinal iz Ljubljane proti Rimu.

Kardinal v Zagrebu.

Posebno poročilo »Večernemu listu«.

Zagreb, 9. marca. Danes je kardinal obiskal nadškofijsko semenišče v Zagrebu, kjer ga je pozdravila duhovščina zagrebske nadškofije. V angleškem jeziku ga je pozdravil dr. Wimmer. Kardinal se je pristrčno zahvalil. Bogoslovci so mu pritejali velike ovacije.

Kardinal je nato posetil jugoslovansko akademijo, kjer ga je pozdravil predsednik dr. Mažuranić.

Od pol 12. do 1. popoldne je sprejemal kardinal deputacije.

Ob 3. popoldne je kardinal obiskal katedralo, kjer je na orgle sviral virtuoz dr. Dugan.

Nato je v vseučiliški knjižnici sprejel dr. Deželića. Obiskal je samostan milosrdnih sester ter njihovo žensko pripravnico. Gojenke so nriredile kardinalu pristrčne ovacije.

Kardinal Bourne.

Danes prihaja v Ljubljano, v narodno in kulturno središče slovenskega plemena jugoslovanskega naroda, kardinal Bourne, londonski nadškof ter vnet prijatelj Jugoslovancev.

Kardinal Francis Bourne je bil rojen l. 1861, nadškof v Westminsteru-Londonu je postal leta 1913 in l. 1911 je bil imenovan za kardinala. Kardinal Bourne je naslednik slavnih mož, ki so pred njim sedeli na westminsterski stolici. Može svetovnega slovesa: Wiseman, Manning, Vaughan! Njihov naslednik na tej stolici Bourne stopa po stopnjah svojih velikih prednikov, in nanj se danes ozirajo oči našega juga. S prav posebno pravico in dolžnostjo ga smemo mi Jugoslovani šteti med svoje prve prijatelje. Med svetovno vojsko se je izkazal dejanskega prijatelja Jugoslovancev, ter je kot predsednik angleškega odbora za podporo Srbiji silno veliko storil v korist trpinčenega srbskega naroda.

V važni nalogi potuje ta odlični Anglež po naši mladi državi. Prav poseben pomen tega potovanja po našem jugu je razviden iz tega, da se s kardinalom pripele v Ljubljano tudi pravoslavni teolog dr. Janjić.

Njegovo potovanje ni važno le s cerkveno-političnega pogleda; morda je ravno tako važna njegova pot z ozirom na zunanji naš položaj. Včeraj popoldne pri slavnostnem obedu v Zagrebu je dejal kardinal, da prihaja kot odposlanec angleške vlade in kot odposlanec papeža. Izjavil je, da bo jugoslovanske želje, aspiracije in pravice na obeh mestih zagovarjal.

V Rimu, kamor odpotuje iz Ljubljane, ter v Londonu, kamor se vrne, se bodo reševale važne zadeve naše Jugoslavije. Slovanski cerkveni jezik, zbližanje s pravoslavnimi brati, ureditev naših meja in naših narodnih pravic, posebno na zapadni meji.

Ljubljana, središče Slovenije, naj razume ta zgodovinski dogodek in naj pozdravi visokega gosta tako, da bo ta pozdrav najsijajnejša manifestacija naše kulture in ugotovitev naših življenjskih narodnih pravic!

Kardinalu Bourne-u, nositelju ideje pravičnosti, velikemu Angležu in prijatelju našemu naš iskren pozdrav!

Prihod kardinala Bourne-a v Ljubljano.

Ljubljana, 10. marca. Kardinal Bourne prispe v Ljubljano s posebnim vlakom danes ob pol 8. uri zvečer.

Na kolodvoru ga bo sprejel škof dr.

Jeglič, cela vlada, zastopniki vojaštva z generalom Smiljančičem na čelu ter deputacije ljubljanskih društev.

Napetost med Jugoslovani in Italijani se zmanjšala.

Živila za bivše avstrijske dežele.

LDU Pariz, 8. marca. (DKU) Reuterjev urad poroča: Kakor javljajo, se je sklenilo, imenovati internacionalno komisijo, sestoječo iz največ štirih članov, ki bo preiskala, kako bodo države bivše avstro-ogrske monarhije plačale po aliirancih poslana živila. V Nemško Avstrijo poslana živila bodo povečini plačali iz dohodkov solnih rudnikov. Del teh živil bo plačalo mesto Dunaj. Gospodarski svet bo dovolil uvoz 30.000 ton žita iz Argentine, če jih bo mogla Nemška Avstrija plačati. Zadnje dni je bilo več važnih sej najvišjega gospodarskega sveta, ki je razpravljal o nuj-

nosti preskrbe Nemške Avstrije z živili. Sklenili so, da bo uprava pomožne akcije pod vodstvom Hooverja dobila vso kontrolo nad železnico in drugimi transportnimi sredstvi, ki se bodo uporabila za transport živil na ozemlja bivše avstro-ogrske monarhije. Vsaka država bo dala gotov del svojega prevoznega materiala na razpolaganje. Vlaki za prevoz živil bodo imeli prednost pred vsakim drugim prometom. Kakor govore, so se aliiranci sporazumeli v teh vprašanjih. Napetost med Italijo in Jugoslavijo se je zelo zmanjšala.

Italijani zabranili potovanje poslanca Biankinija v Belgrad.

LDU Zadar, 9. marca. (LDU) 7. t. m. je italijanska oblast v zasedenem ozemlju zaprečila našim delegatom za državno večje potovanje v Belgrad. Poslanec Juraj Biankini se je obrnil do podadmirala Mila, ali ta mu je izjavil, da ne more dati

prepustnice. Zadeva je izzvala največje ogorčenje. Pokrajinska vlada v Splitu je vložila pri antantnem poveljniku protest zaradi nasilja ter pri tej priliki navedla tudi druge primere nasilstva Italijanov proti parlamentarcu Biankiniju.

Francozi o Slovencih!

LDU Pariz, 9. marca. (Brezžično.) Francoska vojaška misija je bila sprejeta od ljubljanskega občinstva na zelo simpatičen način. V Ljubljani se je ustanovila francosko-slovenska organizacija, ki ima sedaj že več kot 600 članov in katere namen je, da spoznava francoski narod Slovence in da se zbližajo medsebojni ekono-

mični odnosi obeh narodov. Oba glavna ljubljanska dnevnika »Slovenec« in »Slovenski narod« sta priredila povodom bivanja francoske vojaške misije v Ljubljani posebne izdaje v francoskem jeziku, v katerima pozdravljata prihod Francozov ter se jako laskavo izražata o Franciji.

Demobilizacija letnikov 1885 in 1886 v Italiji.

Kakor poroča »Corriere della Sera«, namerava italijanski vojni minister odrediti demobilizacijo letnikov 1885 in 1886 v mesecu marcu t. l. Demobilizacija ostalih

letnikov bo odrejena pozneje, tako da bo vsak mesec odpuščena povprečno dva letnika.

Veliki italijanski izgredi v Zadru in v Splitu.

Izgredi v Zadru.

V Zadru je 7. marca prišlo do težkih izgrediv proti hrvatskemu prebivalstvu. Pod vodstvom prostovoljnih ognjegasev je navalila italijanska druhal na bogoslovno semenišče, razbilo s sekirami vra-

ta ter ga popolnoma oplenilo. Italijanski oficirji in okupacijska oblast so se držali popolnoma pasivno in so odrekli vsako intervencijo v prilog hrvatskega prebivalstva in hrvatske posesti.

Izgredi italijanskega vojaštva v Splitu.

Včeraj popoldne so organizirali italijanski vojaki, po večini pijani, enake iz-

grede v Splitu. Vprizorili so veliko demonstracijo ter so na razne načine napadali

Mariborski pastor Mahnert na delu

Posebno poročilo »Večernemu listu«.

Maribor, 10. marca. Znani vsenemški hujskač, protestantski pastor Mahnert, vabi v zadnji številki »Marburger Zeitung« gojenke tretjega letnika mariborskega nemškega učiteljskega za prihodnjo sredo k sebi na stanovanje. Iz tega se vidi, da hoče pastor Mahnert zopet rovariti proti odredbam naše vlade. Kakor znano, je deželna vlada omenjeno učiteljskega začasno zaprla, ker se je med gojenkami in učnimi močmi opazalo protidržavno gibanje. Pastor Mahnert hoče sedaj v svojem župnijskem stanovanju voditi na lastno roko to učilišče naprej. Čudno je, da ta nemški hujskač sploh še uživa svobodo v naši državi, dasiravno je znano, da je svojčas deželna vlada sklenila, da mora Mahnert, ki je glavni krivec mariborskih vsenemških hujskarij, preko mej Jugoslavije.

Mariborski narodni krogi se čudijo tudi postopanju pristojne sodnije, da še do sedaj ni končana preiskava proti Mahnertu. Ta preiskava se vrši silno počasi, kakor bi se hotela dati Mahnertu priliko za ubeg preko meje. Mariborska državna policija bi že davno storila svoje korake, a ne more tega, ker se sodišče izgovarja, da preiskava še ni končana.

Nemški hujskači se vračajo v Maribor.

Posebno poročilo »Večernemu listu«.

Maribor, 10. marca. Začetkom novembra in tekom cele zime so se mariborski nemški in nemškutarski mladeniči v trumah selili v Lipnico in Gradec, kjer so se vpisali v nemško »Volkswehr« z namenom, da hujskajo Gradičane za napad na Maribor. Sedaj pa so se ti mladiči naveličali stradanja v nemški Avstriji in se trumoma vračajo v Maribor. Opaža se, da se zbirajo ti nemški in nemškutarski mladiči v posebnih zbirališčih, katera je naša vrla državna policija že izsledila. Poskrbelo se bo, da bodo ti mladiči vnovič morali preko mej Jugoslavije.

Spartakovci pobijajo.

LDU, Berlin, 9. marca. (DKU.) Gardska kavalerijska strelska divizija poroča: Današnja noč je bila še precej mirna. Spartakovci postopajo, čuteč svojo nemoč, na prav bestialen način z vladnimi četami. Na varšavski cesti so napadli Spartakovci avtomobil, na katerem so sedeli oboroženi vojaki, ter ubili sedem mož. Isto so storili z drugim avtomobilom, v katerem je bila posadka 11 mož. Tudi ti so bili usmrčeni. Danes so zasačili Spartakinjo, ki se je glasom neovrgljivih poročila aktivno udeleževala usmrčenja najmanj 20 vojakov. Sedaj se Spartakovci poslužujejo tudi letalov ter s temi napadajo mirno berlinsko meščanstvo. Oddelki spartakovskih letalcev v Kottbusu so metali bombe na zbirališča civilistov ter jih veliko usmrtili oziroma ranili.

in izzivali hrvatsko prebivalstvo, ki je ostalo popolnoma mirno in se ni dalo zapeljati v protilizgrede. Francoski, angloški in amerikanski častniki so opazovali z

okna »Čitaonice« dogodke na cesti in so se mogli prepričati, kako se obnašajo splitski italijanaš.

700.000 Jugoslovanov pod italijanskim jarmom.

Namen je očividni. Italijanska okupacijska oblast hoče s pomočjo podkupljenih duhalih provocirati mednarodno okupacijo Splita, kakor ji je to uspelo na Reki in podjarmiti še 100.000 Jugoslovanov svoji strahovladni. Do sedaj se še ni Evropa odzvala našim klicem na pomoč iz zasedenih krajev. 700.000 Jugoslovanov trpi in molči pod italijanskim jarmom. Ječe so prénapolnjene z našimi ljudmi. Na stotine njihovih žrtev je deportiranih v Italijo, kjer trpe najgroznejše muke. V

ujetniških taborih strada in umira od gladi, mraza in bolezni na tisoče jugoslovanskih vojakov, a nikdo na svetu se ne protivi proti temu nečuvanemu barbarstvu »kulturne« velevlasti. Ena manifestacija našega naroda, že mesece izzvanega in žaljenega v njegovih najsvetejših čustvih je zadostovala, da je mednarodna komisija sprejela v »varstvo« neznančno peščico splitskih Italijanašev, ki so nesramno žalili in izzivali naše ljudi. Kam to vodi?

Boji med nemškim vojaštvom na Koroškem.

Ljubljanski dopisni urad poroča z dne 9. marca iz dobro poučenega vira: V Celovcu je zadnji čas od bližnjega vzhoda, torej iz okoliša velikovške fronte, prišlo izredno veliko ranjenih nemških vojakov. V Celovcu se govori, da je nemško vojaštvo v tem odseku zadnji čas imelo izredno velike izgube na mrtvih. Pravijo, da jih je padlo 70! Kakor je znano iz uradnih obvestil Ljubljanskega dopisnega urada, zadnji čas med nemškimi in jugoslovanskimi četami na Koroškem nikjer ni bilo nobenih večjih bojev ali resnejših spopadov; le tu in tam so bile manjše praske, in še te se niso vršile vzhodno od Celovca, marveč južno od njega, kjer so Nemci ponovno kršili premirje in izzvali obrambni odpor jugoslovanskih vojaških oddelkov. Ako je torej zadnji čas v Celovec prišlo izredno veliko število ranjencev in je nemško vojaštvo celo imelo 70 mrtvih — poudarjeno bodi, da je ta vest iz Celovca povsem ugotovljena — ne more biti drugače, nego da so se v velikovškem okolišu spopadli nemški vojaški oddelki med seboj in so se vršili ljuti boji med nemško belo in nemško rdečo gardo. Da so se tam res vršili krvavi spopadi, v katerih so se nemški vojaki pobijali med seboj, potrjujejo tudi druga poročila. Po vsem tem je smatrati za gotovo, da so se med nemškimi četami na Koroškem začeli krvavi notranji boji. — Pred kratkim so nemški listi z velikim zadoščenjem javljali, da prihajajo Korošcem na pomoč nemškotirolski vojaški oddelki. Niso se pa prihod Tirolcev razveselili južnokoroški Nemci in nemškutarji, ki Tirolcev še od nekdaj ne ljubijo tako pristržno, kakor bi bilo treba. Ta neljubezen se je jasno pokazala v dejstvu, da se je koroška »Volkswehr« v Borovljah z vso odločnostjo uprla nameri, da naj bi v boroveljski okoliš prišle tirolske pomožne čete. In res jih zato v ta odsek niso poslali. Kakor je Ljubljanski dopisni urad izvedel iz povsem zanesljivega vira, tudi ostali koroški Nemci in nemškutarji nimajo nobenega povoda več, veseliti se prihoda Tirolcev. Porazdeljeni po slovenskem ozemlju, kolikor ga imajo sedaj v oblasti Nemci, so namreč Tirolci le pre-

kmalu spoznali, da gre za imperialistično nasilje. Ker na lastnem telesu občutujejo gorje aneksij željne nasilnosti — saj jim hčejo Italijani vzeti vso njihovo zemljo gori do Brennerja — se jim je ravnanje Nemškoavstrijcev zgabilo in že so jeli dezertirati trumoma. Izjavljajoč, da ne uvidevajo, s kakšno pravico naj proti Slovincem nastopajo na zemlji, ki je slovenska, zapuščajo svoje oddelke in se vračajo v svojo domovino. Kakor Italijani nimajo prav nič iskati v nemških Tirolah — izjavljajo na Koroško došli Tirolci — tako nimajo med koroškimi Slovenci prav nič iskati ne tirolski, ne koroški in ne nemškoavstrijski Nemci. — Severno od Drave boljševisko klanje med rdečo in belo gardo, južno od Drave razsulo discipline in bratske vzajemnosti: to je signatura sedanjega stanja nemškega vojaštva na Koroškem.

Jadransko vprašanje pridržano svetu zaveznikov.

LDU Pariz, 9. marca. (Brezlično.) Komisija za teritorijalna vprašanja svojega dela ni mogla končati v določenem terminu, to je do 8. t. m. Upajo pa, da bo do nove nemške meje začrtane vsekakor še do 15. t. m., ne glede na meje v vzhodu, katerih začrtanje se je pridržal najvišji svet alijancev. Proti koncu tedna se bo razpravljalo tudi o ureditvi meja bivših avstrijskih ozemelj izvzemši onih na Jadranski obali, katerih začrtanje si je istotako pridržal najvišji svet alijancev.

Iz pokrajine.

Kr Zdravstveni svet države SHS. Minister za ljudsko zdravje dr. Krulj je imenoval za člana zdravstvenega odseka države SHS: Dr. Ed. Šlajmerja, dr. Demetra Bleiweisa, dr. Vinka Gregoriča in Ivana Oražma. — Za namestnike sta imenovana dr. Ivan Matko in dr. Ivan Jenko. — Prva seja se bo vršila dne 15. marca ob 4. uri popoldne v Belgradu.

Kr Brzovlak Zagreb—Reka. Novo vpejana brzovlaka št. 1001a n 1002a med Zagrebom in Reko ne vozita redno vsak dan, ampak samo dvakrat na teden in sicer:

vlak št. 1001a (odhod iz Karlovca v Zagreb ob 5. uri 51 min. pop.) vozi samo vsaki ponedeljek in četrtek, vlak št. 1002a prihod iz Zagreba v Karlovec ob 9. uri 15 min. dop. pa samo vsako sredo in soboto. Z brzovlakom št. 1001a ima zvezo v Karlovcu dolenski vlak št. 2213, odhod iz Ljubljane ob 8. uri dop., prihod v Zagreb ob 6. uri 49 min. popoldne, z brzovlakom št. 1002a ima v Karlovcu zvezo dolenski vlak št. 2276/2216; odhod iz Zagreba ob 8. uri 15 min. dop., prihod v Ljubljano gl. kol. ob 4. uri 30 min. pop. In pa vlak št. 2211, odhod iz Ljubljane ob 11. uri 40 min. ponoči prihod v Reko ob 1. uri 45 min. popoldne.

Kr Pomožna bolniška blagajna in za druge rekodelskih in sorodnih obrtov v Kranju sta pričeli zopet redno poslovati. Uradne ure vsak delavnik od 9. do 12. in od 2. do 5. ure popoldne. Pisarna se nahaja v Prevčevi hiši.

Kr Pomanjkanje stanovanj je zelo občutljivo tudi v Celovcu. Oni, ki ne morejo dobiti stanovanj, so imeli shod in napravili ostro vlogo do občinskega odbora, češ naj ta napravi red. Pravijo, da je v Celovcu praznih do 200 stanovanj. V mestnem odboru je bila o tem obširna razprava. Socialni demokratje so porabili seve to priliko tudi za svojo agitacijo in zahtevali, naj stolni korarji in škof dajo na razpolago svoje prostore. Zahtevali so tudi, naj se izprazni vojašnice, ker za sedanje razmere zadostuje ena. Odbornik Klein je pri tem opozarjal, da v sedanjih, kajpak nemških, vojaških krogih ni nobene discipline, da poveljstvo nima nobene moči in naj se zato obrne na »Soldatenrat«. Tudi odbornik Dvořak je omenil, da v sedanjih razmerah nihče »nima moči«. Tak je položaj v Celovcu.

Kr Zagrebško mestno gospodarstvo. Zagrebška mestna občina obdeluje v lastni upravi nad 200 oral svoje zemlje; lani je pridelala med drugim 200 hl vina. Promet je znašal nad 3 milijone kron, a čisti dobiček 34.000 K. Sedaj namerava urediti še lastno mlekarstvo podjetje.

Kr Narodna banka v Belgradu. Te dni se je vrnila v Belgrad Narodna banka in začela takoj delovati.

Kr Šole v Skoplju. Doslej so otvorili v Skoplju in okolici 12 ljudskih šol; tudi trgavska in ženska obrtna šola sta že otvorjeni.

Kr Ljudje se zopet ženijo. V Gradcu je bilo ta predpus poročenih v katoliških cerkvah 450 parov. Splošno se že povsodi opaža naraščanje porok. A marsikoga še zadržujejo negotove razmere, draginja in pomanjkanja potrebne opreme za lastno gospodarstvo, pomanjkanje stanovanj itd. Vsekakor pa svet zaenkrat še ne namerava izumreti, kakor se vidi.

Iz Ljubljane.

SPREJEM KARDINALA BOURNE-A.

Slovenska krščanska socialna zveza so udeležili sprejema po deputaciji z zastavo. Zbirališče društev K. K. S. Z. je pred Jugoslovansko tiskarno ob 7. uri zvečer. Članice S. K. S. Z. in njenih društev so na-

pročene, naj pridejo po možnosti v narodnih nošah. Jutri ob 5. uri popoldne se bo vršil koncert v Unionovi dvorani. S. K. S. Z. pozivlja svoje člane, da se tudi tega koncerta v lepem številu udeležijo.

I Zveza Orlov se po deputaciji udeleži sprejema kardinala Bourna, ki pride v Ljubljano ob pol 8. uri zvečer. Zbirališče v Jugoslovanski tiskarni (zvezna soba) točno ob pol sedmih zvečer. Bratje se pozivljajo, da se pridružijo deputaciji in se v krogih udeležijo sprejema.

I Glasbena Matica. Vse pevke in pevce, ki so pred ameriško misijo v Narodnem domu ali pri koncertu na čast srbskim častnikom peli, odbor tem potom nujno prosi, da sigurno pridejo jutri, v torek, ob pol 5. uri v enaki opravi (če mogoče pevke v narodnih nošah) v stranske prostore Unionske dvorane, da s pesmijo počastimo visokega gosta, velikega prijatelja Jugoslovancov, angleškega kardinala Bourneja.

I Sprejema kardinala Bourne-a se bodo udeležile tudi deputacije slovenskih društev z zastavami. Kakor nam poročajo od dež. vlade, se posebni vlak pripelje šele ob pol 8. uri zvečer na južni kolodvor. Poleg društev naj se udeležijo sprejema ljubljansko občinstvo, ki naj dela špalir po ulicah, po katerih se bo vozil kardinal. Želeti bi bilo, da bi se izobesile zastave in da bi jutri bila vsa Ljubljana v zastavah.

I Narodne noše pri sprejemu kardinala. Želeti bi bilo, da se slovensko ženstvo udeleži kardinalovega sprejema v narodnih nošah. Paziti pa je treba, da bodo te narodne noše res pristne in nikakor ne nedostojne!

I Nameravani sestanek, ki bi se imel vršiti danes zvečer ob pol 8. v knjižnici Jugoslovanske tiskarne, se radi sprejema kardinala Bourne-a ne bo vršil, na kar vse povabljeni tem potom opozarjamo.

I Francosko-slovenska organizacija vabi člane k predavanju, ki ga bo imel g. poročnik Jomard, prof. na vseučilišču v Dijonu, sedaj v Zagrebu, v torek, dne 11. marca ob 6. uri zvečer v mali dvorani Narodnega doma. Dostop imajo samo člani, ki se izkažejo s pristopnico (carte d'admission).

I Društvo inženjerjev nujno vabi vse člane na občen sestanek, ki se vrši v torek, 11. marca t. l., ob osmih zvečer v mestni posvetovalnici (magistrat). Predmet sestanka je volitev subkomisije za provizorno nastanitev in opremo vseučilišča ter za načrtanje zadevnih gradov. (V smislu poziva deželne vlade vseučiliški komisiji.) Nadalje volitev v subkomisijo za tehniško fakulteto. Z ozirom na posebno nujnost in važnost predmetnih zadev naj bi došli gg. člani polnoštevilno. — Ing. Strgar I. r., predsednik.

I Športni klub »Ilirija«. Športni klub »Ilirija« vabi člane in interesente na sestanek, ki se vrši v torek, dne 11. t. m., v zadnji sobi Narodne kavarne. — Odbor.

Politična kronika.

p Trst naj postane samostojna država. »Reichspost« prinaša članek o tržaškem vprašanju. Pravi, da morajo pljuča Nemške Avstrije dihati le na Adriji in ne v Hamburgu, pa naj srce še tako teži za zvezo z nemško državo. Potem podaja politično zgodovino Trsta in pravi, da je bila velika večina tržaškega prebivalstva vedno zvesta Avstriji in si ni nikdar želela pod Italijo, kjer bi čakal Trst gospodarski pogin. Okolica Trsta je pa itak čisto slovenska. Sploh so se Italijani ohranili le po nekaterih mestih ob Adriji, a niti tukaj povsod v večini, tako da jim italijanstvo nikakor ne daje pravnega naslova, da zahtevajo nekdanjo avstrijsko obalo zase. Kar se posebej Trsta tiče, ne more priti toliko v poštev narodnostno vprašanje, kakor njegova naravna naloga, da služi kot uvozno in izvozno pristanišče za slovensko in nemško-avstrijsko ozemlje. Sedanji boj za Trst med Jugoslovani in Italijani daje Nemški Avstriji nov razlog, da se zanima za državno samostojnost Trsta, katero tudi tržaško prebivalstvo samo — izvzemši nekaj političnih fantazov, okrajnih sebičnejšev in nezrelih agitatorjev — nujno želi.

p O parlamentarnem položaju poroča »Narodna Politika« iz Beograda: Za kulisami se pridno dela. Plemenske skupine se kažejo čimdalje jače. Srbska radikalna stranka postaja središče Srbov. Jugoslovanska misel stopa v ozadje. Znamenja ne kažejo dobrega. Srbske opozicijske stranke molče in čakajo ugodne prilike. Položaj se poostruje. Edina rešitev je, da se čim prej razpišejo volitve za konstituantno.

p Za nemškega poslanika v Beogradu je določen znani publicist Herman Wendel, topel prijatelj srbskega naroda, ki je tudi začasa vojne v »Arbeiterzeitung« odkrito pisal za Srbijo. Tako se izbirajo poslaniki!

p Žigosanje denarja v Nemški Avstriji se bo vršilo od 12. do 24. t. m. Ne bodo pa žigosali prinešenih bankovcev, marveč jih bodo zamenjavali z žigosanimi. Vsak lastnik denarja mora svojo istovetnost izkazati z javno listino; tako božejo dobiti podlago za enkratno obdavčenje prebivalstva.

Kurt Eisner.

Že v tem, da je bil Liebknecht ubit kot hujskač in upornik in da je Kurt Eisner padel kot ministrski predsednik, se opaža velika razlika med Prusko in Bavarsko. Na Pruskem je nemogoče, da bi prišla na krmilo oseba, ki ni vsestransko preizkušena sile, če ni že dolgo vrsto let z marljivostjo delala v javnosti. Na Bavarskem pa je privedla revolucija na prvo mesto neoficijelno osebo, bohema, literata, feljtonista. Na Pruskem, pa če je tudi revolucijonar, ni prostora za take ljudi. Pruska je ohranila zmisel za delo in politično napredovanje. Bavarci pa so pokazali večji zmisel za revolucijo-

narno razporeženje. Berlin je vedno imel monarkovsko politiko za diletantsko. To se je pokazalo pri prvih besedah Kurt Eisnerja, ki jih je govoril proti Berlinu, dasi sam rojen v Berlinu.

Ko je spregovoril Kurt Eisner prve besede o krivdi Nemčije na postanku vojne, ga je zrl cel svet kot nekaj posebnega. To je bil. Kot feljtonist in pamfletist je bil navajen, da svobodno govori in piše; tega se ni otresele tudi kot državnik ne, govoril je kot je mislil, s tako odkritosrčnostjo, kot je ni bila navajena Nemčija. On ni poznal diplomatskih ozirov. Bohemska narava delavnega žurnalista ga je spravila na ministrski sedež. Misli je, da bo s svojo odkritostjo koristil domovini. Bil je prepričan — kot ruski boljševiki — da je diplomaciji odklenkalo enkrat za vselej, da mora biti to, kar leži na srcu, obenem tudi na jeziku. Tega postopanja se je držal Eisner tudi na socialistični konferenci v Bernu. Nemčija je kriva vojske. Vsi javni politiki v Nemčiji so zmajali z glavami nad tem in se zgražali nad njegovimi besedami. Večina socialistov se je odločila, da brani Nemčijo, vaje krivdo na Rusijo. Eisner je hotel dokazati, da ima Nemčija moči in volje, da stopi v novo, odkrito življenje. Cilj je bil: pomagati Nemčiji.

Kurt Eisner je imel temperament umetnika. Bil je ostro radikalen. Oni, ki so poznali Eisnerja in so občevali z njim v kavarnah, bi mu nikoli ne prišojali, da je zmožen takih hudih napadov, ki so se kopičili v njegovih člankih. V privatnem življenju je bil skromen in bojazljiv. Ta bojazljivost je bila kriva, da ni bil izvrsten govornik na sestankih. Čeravno je bil star, je večkrat zardel, kot da bi bil od koga osramočen. Isto govore o Liebknechtu. Čudno je to, da vidiš z ene strani človeka, ki mu ni nobena reč dosti radikalna, po drugi strani pa tako tihega in mirnega, skoraj, kot bi dejal ruski romanopisec: »mirnejši od vode, nižji nego trava«. Problem, da so najbolj tihe narave najbolj radikalne, je zanimiv.

Vse Eisnerjevo življenje je bilo bohemsko. Živel je v mnogih nemških mestih in delal v mnogih uredništvih. Začel je s »Frankfurterco«, končal s socialno demokr. listom »Münchener Post«. Bil je filozof. Prva njegova književna dela so bila politična. Bavil se je z dušeslovjem; izdal je knjigo o Nietzscheju. Bil je najboljši politični stilist nemške demokracije. Od leta 1903, ko je bil vržen od »Vorwärts«-a, je živel zelo slabo. Pisati je moral po cele dni, da se je preživel. Od svojega bohemskega življenja je stopil direktno na ministrsko stolico.

Po svetu.

s Najnovejšo »plemstvo«. Iz Kopenhage so pred nedavnim časom poročali to-le: Hči nekega restavraterja se je poro-

šla z nekim mesarjem, ki je bil prisluzil marsikateri milijon, ko je pošiljal meso v Nemčijo. Ženitovanjski gostje so bili sami mesarji in živinski prekupeci s svojimi ženami, ki so prišle naravnost v groteskni hotel. Nekatere so nosile briljantne prstane na — rokavica. Pri pojedini v nekem hotelu je prišlo enemu izmed gostov na misel, da bi izračunili, za koliko dragocenosti nosijo ženske pri sebi. Misel so sprejeli enoglasno in pričeli s presojanjem. Ko so videli, da imajo pri sebi za nad dva milijona dragocenosti, so se zdeli sami sebi še za polovico bolj »nobeli« ko poprej.

s **Kako sta postala Wilson in House prijatelja.** Veliko prijateljstvo med Wilsonom in Housejem traja od nekega obeda dalje. Drug drugemu sta ugajala in postala tako dobra prijatelja, kot se jih sreča malo. Vendar si nista slična. Nasprotno: velik kontrast sta. Wilson je poln učenosti in znanja, prepojen z duhom univerzalnosti; Mouse je vse drugo, samo znanstvenik ne, a je silno praktičen, a to je ono, kar ju izpolnjuje in spaja.

s **Egipčanski Nil** je 7000 km dolg, tedaj je petkrat daljši kot Rena. Njegovi izviri so bili do najnovejših časov nepoznani in so jih odkrili v najnovejši dobi.

s **Kukavičja jajca.** Da kukavica rada leže svoja jajca v gnezda drugih ptic, to je že znano vsakemu otroku. Manj pa je vsakomur znano, da je narava omogočila ti pol-materi, da more na poseben način slepariti krušne matere svojih mladičev. To se izvrši tako, da kukavičja jajca izgledajo onim, ki so že preje v gnezdu, popolnoma enako. V danskem lovskem oddelku baltiške razstave v Malmö se je nahajala zbirka kukavičjih jajc, ki so jih nabrali po raznih gnezdih. Tudi ostala jajca dotičnih gnezd so bila zraven. Zbirka ni obsegala nič manj nego 407 kukavičjih jajc, katerih 204 jih je bilo po barvi in obliki popolnoma podobnih ostalim. 166 jih je bilo popolnoma enakih in le 37 jih je bilo docela drugačnih.

s **Iz groba vstali Byron.** Amerikanski pisatelj in pesnik Dean Hovelles, je sprejel nekega dne mladega moža, ki mu je izročil pesem in ga prosil, naj jo prečita takoj in pove svojo sodbo. Pesnik je prebral pesem pazljivo in dejal, da je res izvrstna, samo, če jo je res on sam napisal, ker se mu zda tako znana. »Seveda sem jo napisal sam,« je ponovil mladi pesnik, »slednja besedica je moja.« Tu pa je preletel nagajiv smeh obraz pesnika, dvignil se je in se globoko priklonil in dejal s častitljivim mglasom: »Zelo sem srečen, lord Byron, da Val vidim. Do sedaj sem mislil, da ste že davno v grobu...«

s **Resnična bajka.** »Jednakost« prinaša: Ko je končala svetovna vojska, je prišlo po zgledu ljudi mnogo stvari pred Boga in ga prosilo za odlikovanja. Prvi se je javil papir in dejal: »Bil sem v stoterih bojih navzoč in nihče me ni prekosil v hrabrosti.« — »Dobro, dragi papir,« je dejal Gospod. »Dobil boš zlato svetinjo za hrabrost.« Nato se je oglasil vol: »Jaz sem redil vojae in poleg tega sem vozil vozove.« — »Ti boš dobil vojni križec za zaslugе tretjega reda,« je dejal Gospod.

Zdaj se je prerinil pred Gospoda tudi osej in Gospod ga je vprašal: »Oj, osel dolgo- uhi, zakaj pa bočeš ti odlikovanje?« Osel mu je odgovoril z znano ponižnostjo: »Jaz sem bil oni, ki sem pridno podpisoval vojno posojilo.«

s **Časopisje.** Strašno razjarjen je prihitel na uredništvo nekega lista zasopel gospod in je pričel kričati nad urednika: »Vrag naj vsame Vas in Vaš časopis!« — »Kaj pa Vam smo naredili?« je vprašal urednik. »Pisali ste, da je udril predvčerajšnjim v moje stanovanje tat in ukradel iz moje pisalne mize ves denar, zlato uro na mizi pa je pustil.« — »No, ali to ni bilo res?« je vprašal urednik. »Res! Seveda je bilo res, še preveč res je bilo. Preteklo noč je prišel tat zopet in ukradel še uro...«

s **Gospod Karol Habsburg** plačuje za živila visoke cene. V Eckertsau je bil svoječasno zelo lep in primeren prostor za izlete Dunajčanov, kjer so lahko nakupili od tamošnjih kmetov živila za zelo nizko ceno. Odkar pa se je tam naselil gospod Karol Habsburg s svojimi ljudmi, ni nič več tega, ker pokupijo vsa živila za preskrbo bivšega cesarja in njegovih ljudi za bujno visoko ceno. Liter mleka je stal preje 60 vinarjev, zdaj ga ni dobiti za pet krón. Karol Habsburg, ki ima denar lahko plača vsako ceno. Kako si privoščijo, je razvidno iz dejstva, da je imel kočijaž bivšega cesarja ženitovanje, na katero je bilo povabljenih nad 100 ohseb in za katero so pobili dva prešiča in eno tele. Tako tedaj!

s **Ženitovanjsko potovanje v zrakoplovu.** Na ženitovanjska potovanja v ekspresnem vlaknu se bomo kmalu spominjali le ko na lepo pravljico iz dobrih starih časov. Ot pripoveduje nek angleški list, je pred kratkim major Williams s svojo ravno poročeno ženo Cowesovo nastopil svoje potovanje v zrakoplovu na otok Wight. Opol-dne, takoj po poroki, je vstopil novoporočeni par na trgu v bližini cerkve v zrakoplov. Tisočglava radovedna množica se je zbrala in klicala zakonecema: »Srečno pot!« Pisani trakovi in zastavice so visele od stroja, velik šopek mimoz je bil kot ženitovanjski okras pritrjen na letalo. Obkrožen od drugih zrakoplovov, je kmalu izginil gledalcem izpred oči.

s **Ljudožrci.** Švedski raziskovalec dr. Kaudern, ki se je mudil na Cebesu, je pisal v svojo domovino pismo, v katerem je poročal lepo dogodbiico. Dr. Kaudern je stal pri nekem Kanibalu »dobremu in zelo staremu možu,« kateremu se je silno za malo zdelo, ko mu je raziskovalec dejal, da spada njegov rod k ljudožrcem. »Nikoli v svojem življenju nismo bili ljudožrci,« je dokazoval stari kanibal, »mi smo požrli vedno samo glave ubitih sovražnikov.«

s **Avtomobilsko letalo.** Kaj pa je to? Res nekaj posebnega. Poskusili so, da napravijo nekaj avtoplan, ki so ga že poskusili v Newyorku. Voz je narejen iz aluminija, ki je znotraj prevlečen z lesom in platnom in ima za podaljšek mootor s stotimi konjskimi silami, ki je napravljen tako, da služi v letanje in vožnjo. goni propeler ali ko-

lesa. Na cesti ima brzino 72 kilometrov, a v zraku 105 kilometrov na uro.

s **Blazino je izpušil.** Kot poroča »Figaro«, je pregledoval pred kratkim posestnik nekega zavoda sobe in spoznal, da je blazina (matrac), ki je bila preje napolnjena z morskotravo, popolnoma prazna. Hitro je zaskočil najemnika, ki je priznal, da je vsled hudega pomanjkanja tobaka vso vsebino blazine pokadil v svoji pipi. Radi tega je začela tožba in radovedni smo na razsodbo, ker bo s tem vzeto tobakarjem zadnje upanje za vložitev svojega tobačnega poželenja.

s **Dopisnice.** Vsakdo skoraj je že videl dopisnice iz brezovega luba, ki so jih pošiljali naši fantje z bojišča. Nek francoski vojak se je poslužil lista platane; na desni strani je napisal očetov naslov, na levi pa, da mu gre dobro. »To ni nič čudovitega« — pravi neki francoski list — »če se je poslužil lista platane, ko je pomanjkaj nje papirja, posebno na fronti, itak veliko; bolj čudno je, da je prišel list na naslovljenca in bil pravilno žigosan s stampiljko.«

s **Zimski šport na Japonskem.** Turisti navadno mislijo, da japonska zima ne nudi nič zanimivega, pa ni tako. V severnih delih otoka Jeso zapade sneg včasih po več metrov na debelo, pokrajina ima najkrasnejše zimsko lice in nikakor ne zaostaja za najlepšimi deželami našega evropskega severa. To je pa večini turistov neznano. Posebno zimsko privlačnost imata dva športa, drsanje in smučenje; potem pa lov, ki ga smejo gojiti od 15. oktobra do 15. aprila. Streljati smejo divje prešiče, jelene, zajce, fazane, divje race itd. Sicer se je zimski šport pojavil šel v najzadnjem času, vendar so se ga že zelo oprijeli in sicer ne samo športniki sami, temveč tudi navadno ljudstvo, armada in pa pošta. Taki sli so najhitrejši. Japonski smuški klub v glavnem mestu Tokio ima veliko članov, filialke pa po celi deželi. Alpsko-smuški klub pa sestoji večinoma iz tujcev, ki na Japonskem prebivajo.

s **Ulomilci v zrakoplovu.** V Turinu so redarji zalotili dva ulomilca pri delu in ju zgrabili. Dognali so, da sta prišla s zrakoplovom — vojaka sta bila — in sta po storjenem delu hotela zopet oditi s zrakoplovom brez sledu, pustivši samo smrad bencina za seboj.

s **Najstarejše mesto sveta.** Orijentalci imenujejo Damask »Biser Vzhoda«, najstarejše mesto na svetu. V bibliji se ne prestando imenuje, obstajalo je že 1400 let pred Kristusom. Potovalci ga imenujejo »ljubi umazani Damask«, ker duhovi, ki obdajajo ulice, niso ravno prijetni in cestni pometachi stavkajo že od pamtiveka. Damask je pozorišče važnih dogodkov že od časa, ko je bil zavzet od kralja Davida. Pri tej priliki je padlo 22.000 mož. Egipčani, križarji, Turki, so se neprestano tepli za mesto. To je gotovo mesto, za katerega so se največ bojevali. Bazar v Damasku je svetovno znan. Damaško jeklo, orožje, svila, dišave in dragulji so prvovrstno tržno blago v tem mestu. Največja lepota Damaska obstoi v drevesih, vrtovih in vi-

nogradih, ki leže okrog mesta v širjavi 60 kvadratnih kilometrov. Vsi ti so namakani od vodnih kanalov, ki tečejo skozi mesto, in ki se imenujejo v bibliji, v drugi knjigi kraljev, ko se je sirskega vojskovođa kopal v ti vodi, da ne bi se ga prišla go-bavost.

s **Anketa o lepoti spomenikov.** Že mo prinesli svoj čas notico o spomeniku Potija, ki je vzbudil šum zaradi tega, ker je bil kip gol. Nato so organizirali anketo, kateri spomenik je najlepši, in Epoca pri-naša tozadeven rezultat. Velika večina pripisuje prvenstvo spomeniku Terezia Mamiani, nato pride na vrsto glasbenik Belli, pa spomenik Goethejev, ki ga je bil daroval mestu Rimu cesar Viljem, dalje spomeniki Viktorja Hugoja, Savoura itd. Anketa završuje s humoristično sodbo Lu-ca Cortesea, ki trdi, da je najlepši spome-nik v Rimu — sodni stol.

s **Kafri.** Južnoafrikanški Kafri nika- tor niso tako divji, bojeviti in neznosni ljudje, kot o njih pripovedujejo tu pa tam. Neki misijonar, ki deluje v neki kaznil-nici Kafrov, jih prav pohvalno opisuje. Vsako soboto zjutraj se odpro vrata ječe in kaznjenci smejo iti obiskat svoje žene in otroke in se povrniti zvečer nazaj v kaznilnico. Če pa kdo ne pride k večerji in se ne povrne pravočasno, ga doletijo za patepuha prav primerna kazen, da mora iti brez večerje v posteljo. Čez dan upo-rabljajo Kafre pri delu za zboljšanje cest. Ko pride poldne, pa ni na noben način mogoče vzbuditi paznika, ne s klici, ne na drug način, tako trdno je zasmrčal. Za-morcem pa krulijo želodci, zato se podajo lepo v dolgi vrsti k uradu in naznanijo, da se paznik opoldne ni vzbudil. No, ljudi so peljali k kosilu, za paznika pa so posta-vili drugega, ki ne bo prespal poldneva.

Erdeljska.

Sedaj, ko gre za meje naše države, so Rumuni s posebno vztrajnostjo in trdo-vratnostjo zahtevali zase cel Banat. Zad- ojič smo ga opisali. Z ravno tako vztraj- nostjo jim Srbi odgovarjajo in jim pravijo, da bodo za to, kar so naredili, že tako preveč dobili. Predvsem Erdeljsko, biser med biseri v kroni prejšnjih dežel monar- hije. Ogrom mora biti neizrečeno hudo, ko vidijo, kako se jim bliža izguba tega dragulja. Pa kako malo smo vedeli dozdaj o onih krajih, marsikdo je poznal samo ime, Rumuni pa lahko zadovoljni.

Erdeljska je bila do l. 1867. skozi sto- letja političen pojem, od tedaj naprej ne več. A kljub temu je geografična enota zase, nikdar še niso mogli politiki pre- magati geografskih dejstev. Za par let pač, potem je pa geografija energično zahte- vala svoje pravice nazaj. Malo kronovin je glede enotnosti in naravnih mej takih kot je Erdeljska. En sam pogled na karto Ogrske nas že pouči, da je dežela geogra- fična enota. Kakor kak visok grad se dvi- ga nad ravninami Tise in dolnje Donave, vklesana v pas Karpatov. Med vsemi kri- vinami evropskih gorskih gub je rob Er- deljske proti Rumuniji najizrazitejši; čud- na podoba dosedanje Rumunije, sestav-

ljena iz dveh naravnih pokrajin s popol- noma različno lego, je utemeljena v tem. Tudi proti Ogrski sami je Erdeljska odde- ljena seveda ne tako ostro in brez vrzeli, kakor proti Rumuniji. Narava pravzaprav kaže, kam dežela spada in geograf se bo težko dal prepričati, da bo kljub etnogra- fični skupnosti ostala Erdeljska trajno pri Rumuniji. Je že tako. Na široko se vleče biharsko gorovje z erdeljskim rudogor- jem med ogrsko ravnino in erdeljski kot- el. Tu ri notneča prebena in za dobro zvezo so skrbeli dotoki Tise, na severu Samoš, na jugu pa Maroš, glavna erdelj- ska reka, s širokim povirjem, razpredel- jenim tja do moldavske meje. Med tema rekama hitijo proti Ogrski še tri sestre Körös, bela, črna in hitra. Seveda pa tudi gorski zid proti Rumuniji ni tako nepre- mostljiv, kakor nam na prvi pogled po- haže pregledna karta. Seveda proti Vla- hiji na jugu je zid visok in močilen. Trans- silvanske alpe smo mi rekli v šoli, a ljud- stvo ne ve nič o tem, imenuje ga kar Kar- pati. Narava narekuje to ime, saj je go- rovje eno in isto od Železnih vrat pa do Požuna. V znanstvu se je začelo rabiti za ta del ime Južni Karpati in to je tudi pra- vilno. Dvigajo se do višine našega Grin- tovca in ondočno nemško karpatsko dru- štvo je napravilo gorovje na najvažnejših točkah dostopno. Prehod pa večkrat tudi za precej vajene turiste ni lahek. Pač pa je narava napravila dosti prelazov. Glav- ni greben je predrila reka Aluta, staro ime, že Dakii so rekli tej vodi tako. Njen gornji tek se zariva globoko notri v Er- deljsko, v rodovitne vrste kotle Cik, Ha- romsek, Burča in Fogaraš. Ne daleč od Sibinja stopi reka v gorovje, obrnivša se proti jugu, in tvori eno največjih gorskih prečnic v Evropi, 50 km dolgo in ozko stalno špranjo, ki si jo je izglodala med strmimi stenami. Tisočletja je šla tukaj glavna pot skozi gorovja, tako že rimska cesta od mesta Apulum do Donave. Po nekem stražnem stolpu, ki so ga postavili leta 1533. ob vhodu v ožino, ti imenuje cela zarez »prelaz rdečega stolpa«.

Sedaj se pa osredotoči prehodni pro- met na neko črto vzhodno od tod, na pot, ki pelje od Braševa čez prelaz Temeš v Rumunijo v Predeal, Sinajo in Bukarešt. Sem je prišla glavna proga ogrske držav- ne železnice iz Budimpešte čez Veliki Va- rad in Kološ do meje, ena od velikih ori- entalskih črt, odkar so napravili pri Črni- vodi most čez Donavo in so uredili brzo- parno zvezo med Konštanco in Carigradom. Še dosti drugih, seveda manj zlož- nih prelazov, včasih samo steze, pelje čez glavni južni greben.

Rumuni zahtevajo deželo zase po na- čelu narodnosti. Ni pa izključno rumun- ska, pač pa je relativna večina prebival- stva rumunska. Velika je dežela 56.000 kvadratnih kilometrov, za petinpol Kranj- skih ali za dobri dve Sloveniji, prebival- cev ima okoli treh milijonov, za slabi dve Sloveniji ali šest Kranjskih. Od teh je 56 odstotkov Rumunov, 33 odstotkov Maža- rov, ki se tukaj imenujejo Seklerji, skoro 10 odstotkov Nemcev ali Sasov, ostanek tvorijo cigani, Armenci itd. Armenci so se priselili sem leta 1672. Veliko se prepi-

rajo, od kdaj so Rumuni tukaj. Eni pravi- jo, da je bila dežela romanizirana že v tretjem stoletju po Kristu, drugi pa, da moremo zasledovati rumunstvo severno od Donave in na Erdeljskem šele od 13. stoletja dalje. Takrat so pa stanovali tu- kaj še Ogri in Nemci. Po mnenju druge stranke so sledili Rimljanom Goti, Huni, Gepidi in Obri, od katerih se ni ohranila nobena sled. Tudi Slovanov je bilo v de- želi dosti, pričajo nam to imena gora in rek. V onem na rudninah skoro najboga- tejšem gorovju Evrope vidimo Zlatno, re- ko zlata, doli na jugu prelaz Predeal, to je naš Predel itd. Gotovo je bilo slovan- stvo zelo redko in Mažari so ga lahko iz- rinili. Že Štefan Svetnik se je polastil leta 1004. dežele, ki je bila takrat brez gospo- darja. Le redko so se naselili Mažari na severu in zahodu, sredina zaenkrat ni po- znala prebivalcev. A na vzhodu, v povirju rek Maroš in Aluta, vidimo strnjena sela Seklerjev. Kdaj so prišli sem, ne vemo, skoro gotovo jih je naselil tam Ladislav I. (1077—95) in njegovi nasledniki kot mej- ne stražarje. Vsekakor so bili pozneje or- ganizirani kot stražarji in so tvorili poseb- no celoto zase. Tudi njihovo narečje ima še danes neko posebnost, je pa sicer čisto mažarsko.

Dasi so pa nemški naselniki, pokli- cani zlasti od kralja Gejza II. (1141—61), da naselijo redko obljudeno deželo. Sedaj dobro vemo, odkod so prišli, narečje nam daje dokazila. Temelj tvorijo Franki od Rena, pozneje se jim pridružijo kolonisti iz Harca in Turingije, rekli so jim l. 1206. prvič Saksone (Sasi); pozneje je postalo to ime splošno za vse erdeljske Nemce, kakor ime Švabi za ogrske Nemce. Vidi- mo jih pri Bistrici, v okolici Sibinja in Braševa. Listine kralja Andreja II. nam leta 1223. in 1224. prvič omenijo tudi Ru- mune, in sicer v okolici Fogaraša. Šele po mongolskem vpadu leta 1241. se začne ru- munstvo širiti naprej in zasede predvsem gorski rob, izvemši onih krajev, kjer so stanovali Seklerji. Kot narod pastirjev so Rumuni tam lahko izhajali; tudi na Bal- kanu so zasedli predvsem gorovja (Olimp, Pindos). Še danes se sklicujejo Srbi v Ba- natu na to, da so oni prebivalci ravnine, Rumuni pa da selijo v goratem delu Ba- nata kot pastirji. Njihova velika plodovi- tost jim je polagoma zagotovila večino, političnih pravic pa niso imeli nikdar. Li- stine omenjajo vedno le Sase, Mažare in Seklerje. Tudi niso imeli nobenega stika s kneževinama Moldavijo in Vlaško, nastal- ima v 14. stoletju onostran gorovja. Zgo- dovinskih pravic na Erdeljsko torej Ru- munija nima, samo narodnostne. Kaj bo naredila s Seklerji in Sasi, ne vemo; mo- remo pa po dosedanjih dogodkih in zgo- dovinskih prilikah soditi, da so se začeli za vse Nerumune v Rumuniji zelo žalost- ni časi. Toleranten Rumun ni.

Aprovizacija.

a Prodajalci moke se vabijo, da se zglase v sredo dne 12. t. m. ob 9. uri v mestno posvetovalnico zaradi nakazila moke.

Kako je gozd v vojski izumiral.

Čudna temna čutila so prevevala med vojsko evropski gozd, prišla je ura, ko ni padal samo človek pred udarci vojske, temveč tudi drevo v gozdu, tiho, mirno drevo. Kje r so se nahajali preje v prijetnem miru starodavni senčnati gozdi, kjer se je le tu in tam zglasil klic samotnega ptiča ali pa je motil tišino korak lovca ali oglarja, tam ni danes več ne gozda ne ptičev ne oglarjev in lovcev in ne miru. Kamorkoli zre oko, samo brezkončna brezupna puščava, izumrla in grozna v svojem opustošenju, komaj je še podobna zemski pokrajini. In nehoti iščemo v svojem spominu, kje smo že kdaj videli kako podobno pokrajino, pustinja z večjimi in manjšimi lijaki in žreli; tako so oni mrtvi kraji na mesecu, kakor nam jih kaže daljnogled. Noben veter ne piha na luni, noben dež ne pada, da bi tekom stoletij izenačil raznogo in raznorodno pokrajino. Ne živali in ne rastline ne morejo živeti v brezžračni mesečni puščobi. Celo vulkanska žrela na mesecu so že davno ugasnila; zato ni čudno, če nudi luna tako izumrl pogled. Taka pokrajina se razširja danes čez obširne dele Evrope, niso je ustvarile slepe sile narave, ustvarila jo je v trdovratni zaslepljenosti človeška glava, človeške roke; ravnotako je opustošena in brezupna kakor kraji na luni. Kakor ni na luni nobene rastline, tako tudi na krajih, kjer je divjala svetovna vojska, ni dolgo časa upati na kako vegetacijo, kajti zemlja sama je skozinskoz predrugačena, okoliščina, na katero še premalo mislimo. Tako poroča neki angleški list, kako so divji boji ob Sommi popolnoma uničili celo gornjo plast. Prvotno so obstojala tla iz apnenaste ilovice na spodnji plasti peščene ilovice in čistega apnenca. Mesece trajajoči topniški ogenj, ki je uporabljal zlasti izstrelke težkega kalibra in velike eksplozivne moči, mine, neprestano kopanje za nova stanovanja in strelske järke itd., so zemske plasti ob Sommi tako premešali, da obstoja gornja plast pravzaprav le še iz apnenca; in kljub vsemu trudu, ki ga bodo uporabili na izboljšanje tal, ni za dolgo časa niti najmanjšega upanja na količkaj imenavreden pridelek. Za enkrat še tega ne vedo, koliko časa bo treba, da tla vsaj malo popravijo, strokovnjaki pa sploh dvomijo, da se bode ta zemlja sploh še kdaj dala uporabiti za poljedelstvo; zato predlagajo, naj se že takoj od začetka goji tam gozdarstvo, ker bi bilo vse drugo po njihovem mnenju samo zgubljen trud.

Seveda velja to v prvi vrsti glede takih pokrajin, kjer so si stali sovražniki dolgo časa nasproti, a tudi sicer so gozdi strahovito trpeli. Pač pa spričo neizmernega človeškega gorja in brezštevilnih razrušenih mest in vasi ne opazimo tako hitro. Upoštevati moramo tudi to, da niso zgubljena samo ona drevesa, ki so jih naravnost posekali in odstranili, temveč zelo velikrat tudi ona, ki jih je obstrelila kaka krogla. Preiskovanja so dognala, da naveden ploščnat strel iz infanterijske puške zadostuje, da začne drevo hirati. Bolezen

napreduje ravnotako kakor pri človeku. Rana se začne gnojiti, torej gnojiti, če se ne zmenimo zanjo, pridejo paraziti, bolezen požre najboljše sskove in drevo mora brezpogojno poginiti. Previden gozdar bo tako drevo brez pomisleka posekal, da vsaj les tako uporabi, če že drevesa ne more ohraniti. Od evropskih gozdov so največ trpeli belgijski in francoski, čemur se seveda ne bomo čudili, saj je stalna vojska trajala tam najdalje in so bile nakupičene največje množice vojakov. Skodovali pa gozdu niso samo Nemci, temveč tudi Belgijci, Francozi in Angleži. Francoska armadna poveljstva so na primer zahtevala od gozdne uprave večkrat velikanske množine lesa v najkrajšem času, kar se brez občutnega oškodovanja gozda seveda ni moglo izvršiti.

Težko si je predstavljati te izpremembe, kjer je bil preje star gozd, je sedaj siva puščava. Tako je na Francoskem in v Belgiji. Da to katastrofo bolj razumemo, moramo pomisliti, da so pokrivali samo belgijski gozdi pred vojsko 522.450 hektarov, to je za dobro polovico Kranjske, vrednost 600 milijonov kron, in da jih prištevamo najproduktivnejšim v Evropi. Sestava gozda v Belgiji in severni Francoski si je precej podobna, v obeh deželah n. pr. obstojijo štiri petine gozda iz hrastov in bukev, oziroma so obstojale. Približno enaka apreniška zemlja, kakor jo je ustvarila vojska ob Sommi, se nahaja tudi južno mesta Reims. Dolgo časa je bila popolnoma nerodovitna in neproduktivna, in šele tekom 19. stoletja se je po mnogih brezuspešnih poskusih posrečilo pogozditi jo in sicer v izmeri 81.000 hektarov. Vse to ogromno delo, dolgoletno potrpežljivo negovanja je v par dneh uničila bitka ob Marni. Ali ni bila to tragika gozda? Koliko upanja in veselja celih rodov je zaslepljena človeška strast pohodila v par dneh! Opustošenje gozda na vzhodni fronti je bilo pa še večje, kar se tiče razsežnosti, ker je bila fronta toliko razsežnejša in so sovražniki od obeh strani prodrli tako daleč notri v tuje ozemlje. Ker pa boji niso bili tako hudi kakor na zahodu, je gozd relativno manj trpel. Treba je pomisliti tudi to, da izguba gozda Rusije ne zadene tako kakor Francijo ali Belgijo. Prvič ima Rusija še drugega gozda dosti, potem je bil pa gozd prav pretežno last krone, dočim je bil v omenjenih dveh deželah skoro ves privatna last.

Z gozdom vred je trpelo seveda tudi njegovo živalstvo, saj marširanje velikanskih milijonskih armad pravzaprav ni bilo nič drugega kakor en sam lov — na ljudi seveda, a z njimi vred tudi na živali. Se-

daj še malo vemo o tem, v koliko se je živalstvo zmanjšalo, največ nam poročajo v strokovnih listih naravoslovci, ki so tudi v vojski ohranili zvestobo do svoje vede. Če pregledamo vsa poročila, vidimo, da je največ trpelo živalstvo v sicer tako težko dostopnih močvirjih. Največji davek vojski so morale odšteti pač večje živali, ker se majhne lažje rešijo. Dočim nam torej za manjše živali ni treba biti v velikih skrbih, je to glede velikih čisto nekaj drugega, zlasti še, ker gre z naraščanjem pri velikih toliko bolj počasi. Zajec je tudi v sedanji vojski pokazal svojo hrabrost, pred vsako četo so bežali v celih trumah, kar se je dalo. Čudno pa je, kakor poročajo prav zanesljive priče, da se nekateri ptiči za vojsko niso prav nič brigali, da so sredi najhujšega topovskega ognja peli kakor za stavo, da so med topovi gnezdihi itd., da celo v top sam so začeli vlačiti material za dneздо. Zanimivo je tudi, da je vojska zelo vplivala na potovanje ptic selivk; kjer je divjala vojska, so se dosti prej podale na mirnejši jug kakor je bila to prej navada. Mislili bi, da so to samo posamezni slučaj, povzročeni po prežgodnji jeseni, slabem vremenu itd. A to ni res, kajti iste pojave so istočasno opazovali na Francoskem, v Galiciji, Vzhodni Pruski in na Ruskem. A ne samo preje so ptice odhajale, izbrale so si tudi druga pota, zavrgele so svoje stoletne črte in si poiskale novih, od grozot vojske bolj oddaljenih cest. V koliko je vojska vplivala zlasti na podzemne prebivalce, krte, podgane, miši itd., o tem smo še prav malo informirani. Gotovo je, da so ti temni prebivalci se kar preselili, govorimo lahko o njihovem preseljevanju kakor govori zgodovina o preseljevanju narodov. Preiskovanja nam bodo pokazala še marsikaj zanimivega. Dobro bi bilo, če bi naši domači strokovnjaki preštudirali vpliv vojske na gozd in njegove prebivalce ob naši soški fronti.

Širite „Večerni list“

Sprejemem

1628

vajenca

L. Stanovic, ključavničar, Ljubljana, Turjaški trg 3. Istotam se proda večja množina cinkaste pločevine.

Prodajalno čevljev v Celju

v hiši Narodnega doma

1633

je otvorila

„Mirenska čevljarska zadruga“, t. č. Mozirje.

Čevlji iz pravega usnja v vseh vrstah od težkih delavskih do elegantnih. Trpežno ročno delo. Oglejte si osebno!

Krvnikova vrv.

Roman. Spisal Aleksander Petčič.

(Dalje.)

Nekoč sem potoval. Na prvi postaji, kjer smo menjali konje, sem se ozrl na ulici, da bi bil videl, kdaj pridejo konji. Ne daleč od pošte so zidali. Opazoval sem započeto stavbo. Med dninarji, ki so nosili kamenje in apno, sem spoznal Ternjeja. Tudi on me je zagledal, pogledal v tla in šel po svojem delu naglo dalje. Njegov obraz je bil moker... od solza ali od potu, ali od obojega? Vprašal sem druge o njem. Povedali so mi od njega samo toliko, da dela ko živina, ko pa prejme denar, plane v prvo gostilno z njim in ga zaigra.

19.

Moje življenje je bilo do tedaj razdeljeno na dva kraja: mojemu sinu in mojemu maščevanju. Ko sem se enkrat maščeval, sem se posvetil samo sinu.

Uboštvu in trpljenju sem se bil že priučil, nikdar nisem imel poželenja po denarju, in če bi se mu bilo zdelo, zagnal bi bil pridobljeno Ternjejevo premoženje v vodo, samo radi sina nisem storil tega in sem skrbel, da sem ga še pomnožil. Moj sin je v polni meri zaslužil mojo skrb in ljubezen, ki sem jo gojil do njega bolj in bolj. Janeza, tega dobrega Janeza, sem vzel k sebi... ne ko služabnika, ampak ko prijatelja; bil je oskrbnik moje hiše, moje vse. — Oprostil sem ga vsakega večjega dela, toda prosil me je, če že ne sme storiti drugega, da mu dovolim vsaj skrajšati mojo obleko. S hudovanjem in smeje sem mu dovolil to.

In Kaspar Hiripi?

Ta nesrečnež ni prišel več v gostilno, v kateri sva se bila nastanila ob najinem priходу. Iskal sem ga dan za dnevom in zpraševal po njem... toda o njem ni bilo več sledu. Nazadnje sem že opustil upanje, da ga še kdaj dobim. Ne morem popisati, kako me je bolelo, ko sem izgubil človeka, ki mi je bil v moji bedi, da, v celotnem mojem življenju, če izvzamem Janeza, moj edini prijatelj in kateremu samemu se moram zahvaliti, da sem se mogel maščevati nad morilcem moje sreče.

Nekoč je prišel Janez s to-le novico k meni:

»Gospod,« je začel pripovedovati, »bil sem v mestu. Ko sem šel mimo neke beznice, je ravno zagnal natakark ali krčmar na cesto pijanca, ki je bil ravno toliko raztrgan ko pijan. Bil je tako pijan, da je obležal ravno tako, kot so ga vrgli iz krčme na trdi tlak; ni bil več v stanju, da bi bil storil še kateri korak.

»No, kako naj me interesira to?« sem vprašal.

»Ne vem tega,« je dejal Janez. »Toda, ko je padel, je imenoval Vaše ime.«

»Moje ime?«

»Da, Vaše ime in ime nekega Gvadany ali... ne spominjam se več natančno. Dejal je: podaj mi roko, moj prijatelj Andorlaki, zelo sem slab, črna tema leži na mojih očeh... podaj mi tedaj svojo roko in vodi me... ti veš, kaj pravi Gvadany

ali... na, kako že imenuje pravzaprav... in začel je govoriti v verzih...«

»To je vendar Hiripi!« sem vzkliknil od veselja.

»Toda poznate tega človeka? res?«

»Zelo dobro...«

»Smešen človek, pravim Vam.«

»Pojdi, moj prijatelj, pojdi takoj tja, kjer si ga videl in pripelji ga sem. Toda vzemi enega služabnika s seboj, ker bi ga morda ne mogel spraviti k meni sam... On ima pogosto zelo trajno pijanost.«

»In kdo je ta človek?«

»Ravno tako dober, zvest moj prijatelj, ko ti...«

»Vaš prijatelj? Neverjetno...«

»Verjel boš, ko ti bom povedal svojo povest. Toda za to danes ni časa. Podvizaj se, da ga še dobiš...«

Janez in eden služabnikov sta prinesla Hiripa nezvestnega v moje stanovanje. Drugi dan opoldne se je k sreči streznil.

»Ali me še poznáš, prijatelj Kaspar?« sem ga vprašal.

»Hm, od vrha tvoje glave do vratu bi te že spoznal, toda po vsem drugem se ne upam reči, ali si moj blagajnik ali nisi...« je odgovoril Hiripi in slonel, ko je videl mojo obleko in krasno sobo, v kateri sva bila.

»Kar potiplji me, če ne moreš verjeti, ker jaz sem v resnici tvoj blagajnik... in je moj namen, da v bodoče res tudi zaslužim to ime...«

»Toda jaz ne razumem in ne bom razumel, tudi če bi moral radi tega kar cel škorenj vode popiti v dušku; povej mi, če je to resnica; ne pusti me v negotovosti...«

»To je lahko,« sem dejal jaz. »Ena sama beseda razodene vse. Ze dva tedna sem posestnik sto in stotisoč goldinarjev...«

»Sto in stotisoč goldinarjev!« je zavpil in odprl usta na široko; ko je prišel od silnega začudenja zopet k čisti zavesti, se je popadel za glavo, da bi si odkril kapo, ki je sploh na glavi ni imel. »Zdaj v tem hipu niti ne vem, kako naj te nazivljem...« je nadaljeval strahoma.

»Nazivaj me ko preje, svojega prijatelja,« sem ga opogumil, »česar nisem moj pravi prijatelj, ko si me bil pripravil v tako velike skrbi.«

»Jaz? Kako to?«

»Tako, ker si bil odšel iz gostilne, v kateri sem te bil pustil in že sem obupal, da se vidiva še kdaj...«

»Ti si obupal? jaz pa sem bil preklet, ves preklet, ko sem ves ta čas pil vino samo z vodo...«

»Ti si pil vino z vodo?«

»Da, prijatelj, da! Ker sem pil vino vedno jokaje in so solze kapale v kozarec. In te solze so tekale radi tebe.«

»Čemu nisi prišel v gostilno nazaj?«

»Ker je pia mater obdana z veliko nosterjo in neumnostjo,« kot pravi Gvadany. Nisem našel več poti do krčme, dragi prijatelj...«

»Toda enkrat si bil tam, kot sem slišal?« —

»Da, takrat, ko sem bil še trezen, Bog mi odpusti moje grehe! Toda od tedaj so bili sami temni dnevi...«

»Kje pa si pustil svojo dobro obleko?«

»Ti še vprašaš? Ali ne poznaš poganškega ljudstva teh krčmarjev? Prvo izva-bijo iz človeka denar, nazadnje pa ga sle-čejo...«

»No, to nič ne de, imel boš druge, ko-likor jih boš hotel. Zdaj se meniva o bo-dočnosti, prijatelj Kaspar. Ti si bil temelj k zgradbi moje sreče. Ti si delil bedo z menoj, deliti moraš tudi bogastvo. Do smrti boš ostal pri meni in vse želje ti bom izpolnil. Samo za eno te prosim, pri-jatelj...«

»Do smrti ostanem pri tebi, prijatelj, do smrti, četudi ne izpolniš vseh mojih želja; toda tako velike žrtve ne zahtevaj od mene, prijatelj...«

»Ali si tedaj res nepoboljšljiv, Ka-spar?«

»Prijatelj, značajan mora biti človek, jekleno značajan!«

»No, v božjem imenu, stori kakor ho-češ, samo ostani!«

Sklenila sva, da bova skupaj živela in umrla.

Nekega dne je prišel z rožnim obra-zom k meni in dejal:

»Veš kaj? jaz mistim na nekaj...«

»No?«

»To mirno življenje ni vredno niti fیکا; pojmo vsi skupaj na deželo...«

»Zakaj?«

»V zabavo, ko nekdanj...«

»Ko nekdanj?«

»V dobrih starih časih, ko sva, saj veš...«

»Kaj ti pride na misel? Ali ti česa manjka?«

»To ravno mi manjka, da mi ničesar ne manjka...«

»Bodi pameten, Kaspar!«

»Ljubi prijatelj, v tako tihem življe-nju zaspi kri v človeku...«

»Bodi odkrit, prijatelj, morda ti ni kaj po volji, ali ti manjka česa... go-vori in tvoja želja se ti bo izpolnila...«

»Kar ti tu praviš, ni nič drugega ko pravljica, dragi prijatelj. Lahko rečem z Gvadanyjem, da: — pod srcem matere in na prsih njenih, ni mi dobro bilo, ko mi je s teboj, deležen tu sem vseh slad-kosti in živim v izobilju vseh dobrot...; toda vseeno moram iti proč od tu in ker se ne moreva ločiti, boš šel z menoj, upam...«

»Jaz, Kaspar? Kaj pa misliš? In moj sin...?«

»Res, ti imaš sina! No, tedaj se mo-rava ločiti; srce mi poka pri tem, a ločiti se morava, prijateljček...«

»Ali ti ni mogoče ostati?«

»Popolnoma nemogoče...«

»No, tedaj pojdi! toda obljubi mi, da se zopet vrneš.«

»To ti obljubljam, prisezam ti, pri-jatelj.«

(Dalje.)

- Izdajatelj konsorcij »Večernega lista«.

Odgovorni urednik Viktor Cenčič.

Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.